

Світлана Миколаївна ВИГАНЯЙЛО,
кандидат економічних наук, доцент
(Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ)

ВЗАЄМОДІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ З ІНФОРМАЦІЙНИМИ СИСТЕМАМИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

У статті проаналізовано законодавчі положення та відомчі нормативно-правові акти у сфері державної статистичної діяльності. Надано визначення інформаційної системи органів державної статистики. Розглянуто принципи взаємодії органів державної статистики та органів державної влади з питань обміну статистичними даними. Визначено сутність взаємодії інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади. Наголошено на недоліках такої взаємодії та наведено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: державна статистика, органи державної статистики, Держстат, інформаційна система органів державної статистики, обмін статистичними даними.

Постановка проблеми. Термін «статистика» походить від латинського «status», що означає положення, стан явища. В сучасному розумінні статистика є методом збирання, зберігання і обробки даних про масові суспільні явища, тобто галузь практичної діяльності, спрямована на одержання, обробку, аналіз і видання масових даних про явища і процеси суспільного життя¹. Завдяки цьому статистичні методи є невід'ємною складовою державної діяльності. Необхідність вивчення кількісних та якісних показників глобально, в межах всієї держави зумовлює важливість роботи органів державної статистики, які в процесі виконання покладених на них завдань активно використовують інформаційні системи. Проте, варто розуміти, що державний апарат – це сукупність різноманітних

¹ Опря А.Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань): навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2012. С. 5.

відомств та організацій, ефективна діяльність яких можливо виключно у тісній співпраці. Через це отримання найбільш повних та змістовних статистичних даних органами державної статистики вимагає налагодження взаємодії їх інформаційної системи з інформаційними системами інших органів державної влади.

Статистика в розрізі діяльності суб'єктів державного управління є актуальним предметом наукових досліджень. Різноманітні проблеми, пов'язані із даним питанням розглядалися такими вченими, як Л.П. Чурсанова, А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко, О.Ю. Оболенський, Ю.Г. Батир, Н.Л. Кузьмінська, В.К. Савчук та іншими. Незважаючи на широкий спектр наукових робіт, поза увагою вчених залишається проблема організації взаємодії інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади.

Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати проблематику взаємодії інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади. Для досягнення цієї мети необхідним є вирішення таких завдань: проаналізувати специфіку та напрями діяльності органів державної статистики; визначити правові та організаційні засади взаємодії інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади та розробити напрями їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Варто відмітити, що державна статистична діяльність є систематизованою відповідно до Закону України «Про офіційну статистику» від 16.08.2022 №2524-IX та виражена у централізованій системі збирання, збереження, оброблення, аналізу, захисту та поширення офіційної державної статистичної інформації. Дана інформація – це задокументована кількісна та якісна, агрегована та репрезентативна інформація, отримана за результатами державних статистичних спостережень або сформована на основі адміністративних даних, що характеризує масові явища і процеси, які відбуваються в економічній, соціальній, демографічній, екологічній, культурній та інших сферах життя суспільства в Україні та її регіонах¹.

Наразі в умовах російсько-української війни постає нагальна необхідність формування єдиної державної інформаційної політики. На останню як раз і покладається завдання поширення в масштабах країни сформовані органами державної статистики відомості та недопущення їх викривлення або використання проти інтересів національної безпеки України.

Завдання державної статистичної діяльності полягає у своєчасному забезпеченні неупередженою та об'єктивною офіційною державною статистичною інформацією, необхідною для інформування суспільства, формування і моніторингу економічної та соціальної політики, прийняття

¹ Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 №2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>

обґрунтованих рішень державними органами на підставі результатів державних статистичних спостережень в інтересах забезпечення сталого розвитку, економічного добробуту та прав людини, виконання Україною взятих на себе зобов'язань в рамках чинних міжнародних угод, а також здійснення наукових досліджень¹.

Важко переоцінити потенціал використання державою статистичної інформації у ході забезпечення національної безпеки. Будь-який вислів, виступ, коментар може сприйматися по-різному залежно від контексту, у якому його подати та висвітлити. Статистичні відомості ж за умови їх належного та всебічного аналізу є значно більш об'єктивними, вони не пов'язані з будь-якою партійною приналежністю, релігійними поглядами, корупційною складовою.

Спеціально уповноваженим органом державної влади у сфері статистики є Державна служба статистики України (далі – Держстат), який бере участь у формуванні державної політики у сфері статистики і забезпечує її реалізацію діяльність котрого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. Згідно із документами, які визначають правовий статус Держстату, основними завданнями даного органу є: 1) участь у формуванні державної політики у сфері статистики та забезпечення її реалізації; 2) гармонізація системи державної статистики з міжнародними та європейськими нормами і стандартами; 3) збирання, збереження, оброблення, аналіз, захист та поширення офіційної державної статистичної інформації щодо масових явищ і процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, демографічній, екологічній, культурній та інших сферах життя суспільства в Україні та її регіонах; 4) забезпечення актуальності, точності і надійності, узгодженості і порівнянності, доступності і ясності офіційної державної статистичної інформації; 5) розроблення, вдосконалення і впровадження статистичної методології, оприлюднення метаданих та інші².

Як бачимо, на державному рівні питання статистики виступає одним із базових та системоутворювальних. Водночас в умовах перенасичення Всесвітньої мережі матеріалами журналістів, письменників, громадських організацій, а також блогерів та інших осіб із вказанням певних статистичних даних важливо також розроблювати фундамент для подібних громадських ініціатив та формувати простір для відповідного обговорення, що, на наше глибоке переконання, теж має покладатися на Держстат.

Таким чином, забезпечення накопичення статистичних даних у відповідних інформаційних системах, а також налагодження взаємодії останніх із інформаційними системами органів державної влади є однією ключових цілей роботи Держстату. Для організації виконання вказаного

¹ Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 №2524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>

² Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну службу статистики України» від 23.09.2014 №481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-%D0%BF#Text>

завдання в структурі Держстату створено спеціальну інформаційну службу. Згідно з порядком затвердженим Наказом Державної служби статистики України від 27.12.2022 №383 до основних функцій служби належить: 1) участь у розробленні проєктів довгострокової програми розвитку державної статистики, плану державних статистичних спостережень та інших планів, що регламентують роботу Держстату та його самостійних структурних підрозділів; 2) участь у реалізації довгострокових програм розвитку державної статистики, плану державних статистичних спостережень та інших планів, що регламентують роботу Держстату та його самостійних структурних підрозділів; 3) забезпечення відкритого та рівного доступу користувачів до офіційної державної статистичної інформації шляхом оприлюднення її на офіційному вебсайті Держстату, у засобах масової інформації та соціальних мережах, надання на запити користувачів, організації комунікаційних заходів та іншим функції¹.

Аналізуючи дані нормативні положення, ми вважаємо доречним прокоментувати окремі аспекти. Так, вважаємо, що до кола функцій інформаційної служби Держстату доречно також включити просвітницькі та виховні функції, що можуть бути реалізовані за рахунок відповідних лекцій, бесід, тематичних програм для широкої громадськості. Окремо як на окремій перспективній функції наголошуємо на важливості налагодження взаємодії з громадськими ініціативами, спрямованими на оприлюднення статистичної інформації.

В окремих випадках взаємодія органів державної статистики із органами державної влади з питань обміну статистичними даними у інформаційних системах виражається у прийнятті спільних нормативних документів. Прикладом є Наказ Державної служби статистики України та Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Державної служби статистики України та Міністерства внутрішніх справ України» від 10.06.2021 №112/434.

Як зазначають І.О. Нагорний і Ю.Л. Белоусов, сьогодні домінуючим джерелом інформації про рівень розповсюдження наркотизму в Україні є відомча статистика. Так, наприклад, аналіз відомчої статистики Міністерства охорони здоров'я про кількість осіб, які перебувають на обліку у наркологічних установах та осіб, хворих на наркоманію дає картину поширення наркоманії². Проте в контексті нашого дослідження та позиції згаданих дослідників ми наголошуємо на необхідності додержання всіма відомствами єдиної інформаційної політики, а також забезпечення регулюючого впливу Держстату щодо всього комплексу інформаційних повідомлень, аналітичних довідок, інтерв'ю та інших масивів даних, що створюються окремими відомствами.

¹ Порядок створення спеціальної інформаційної служби Державної служби статистики України: наказ від 27.12.2022 №383. Офіційний веб-портал Державної служби статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/383/383_por.pdf

² Нагорний І. О., Белоусов Ю. Л. Застосування соціологічних досліджень у вивченні латентних процесів незаконного обігу наркотиків. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 21, Ч. 2. С. 158.

Отже, взаємодія інформаційної системи органів державної статистики з інформаційними системами органів державної влади є нормативно-забезпеченою положеннями Закону України «Про офіційну статистику» від 16.08.2022 №2524-IX та відомчими документами в сфері роботи Держстату діяльністю спрямованою на отримання статистичних даних від інших органів державної влади з метою їх подальшої обробки. Незважаючи на це, така взаємодія характеризується рядом важливих недоліків: 1) невизначеністю законодавством в сфері державної статистики єдиної методології ведення та побудови органами державної влади власних інформаційних систем з питань статистики. Фактично, на сьогоднішній день, кожне відомство вільне самостійно вирішувати порядок та особливості збирання та обробки статистичних даних у власних інформаційних системах; 2) відсутністю типового порядку організації електронної взаємодії між органами державної статистики та іншими органами державної влади.

Висновки. На наш погляд, дані недоліки негативно впливають на механізм обміну статистичними даними та потребують вирішення за рахунок: 1) розроблення єдиного загальнообов'язкового порядку взаємодії інформаційної системи органів державної статистики та інформаційних систем органів державної влади; 2) розроблення та затвердження Держстатом єдиної методології ведення власних інформаційних систем з питань статистики органами державної влади, обробки та накопичення інформації в них і подальшої передачі цієї інформації органам державної статистики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Опря А. Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань) : навчальний посібник. К. : «Центр учбової літератури». 2012. 446 с.

2. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 №2524-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>.

3. Про затвердження Положення про Державну службу статистики України : постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 №481. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-%D0%BF#Text>.

4. Порядок створення спеціальної інформаційної служби Державної служби статистики України : наказ від 27.12.2022 №383. Офіційний веб-портал Державної служби статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/383/383_por.pdf.

5. Нагорний І. О., Белоусов Ю. Л. Застосування соціологічних досліджень у вивченні латентних процесів незаконного обігу наркотиків. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 21. С. 2. С. 158–163.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2023

Svitlana M. VYANAYALO,

PhD in Economics, Associate Professor,

(Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs, Sumy, Ukraine)

INTERACTION OF THE INFORMATION SYSTEM OF STATE STATISTICS BODIES WITH THE INFORMATION SYSTEMS OF STATE GOVERNMENT BODIES

The article analyzes legislative provisions and departmental legal acts in the field of state statistical activity. The definition of the information system of state statistics bodies is highlighted. The principles of interaction between state statistics bodies and state authorities on issues of statistical data exchange were considered. The essence of the interaction of the information system of the state statistics bodies with the information systems of the state authorities was determined. The shortcomings of such interaction are emphasized and the ways to solve them are given.

Keywords: *state statistics, state statistics bodies, State Statistics Service, information system of state statistics bodies, exchange of statistical data.*